

Tarinoiden Inari – ainutlaatuisen perinnearkiston synty

Poliitikot allekirjoittivat kymmenen vuotta sitten aloitteen kotiseutumuseon perustamisesta Ivaloon. Asiaa palloiteltiin vuosikausia eri työryhmissä, kunnes asia siirrettiin kontolleni. Syynä oli varmaankin se, että joku oli kuullut, että olin saanut päähäni ajatuksen digitaalisen äänite- ja kuvamuseon perustamisesta. Rahaa hankkeen toteuttamiseen ei kunnasta löytynyt. Rahoituslähteiden viidakossa seikkaillessani hoksasin, että Euroopan maaseuturahastosta voisi hakea avustusta kylien elävöittämiseen tarkoitetusta hankerahasta. Rahoituksen ehtona oli, että saamme kokoon yksityistä rahaa ja talkootyönä syntyvää vastikkeetonta rahaa. Aikaa rahoituksen ja sisällön kokoamiseen oli pari viikkoa, joten kiirettä piti. Kaikki muu ideaa lukuun ottamatta oli saatava kokoon. Onneksi kirjastolla on hyvä maine kuntalaisten keskuudessa, joten rahat ja talkoohenki saatiin varmistettua. Hankkeen nimi ”Tarinat talteen: Digitaalinen informaatio- ja näyttelyhanke” syntyi pienen kysyttelyn jälkeen. Muistitiedon keräämisen ohella hankkeen tarkoituksena oli elvyttää kylämatkailua ja aktivoida kylän asukkaita yhteistoimintaan. Tarinankerronta toimi erinomaisena keinona kaikkiin päämääriin.

Rahoituspäätöksiä ja talkootyötä

Hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen, mutta toteuttaminen jäi kypsyymään vuodeksi, kun jäin 2010 - 2011 vuorotteluvapaalle. Tuumaustauko oli paikallaan, sillä maailmalla kulkiessani mukaan tarttui monta toteuttamiskelpoista ideaa. Hanketta rahoitettiin vuosina 2011 - 2013 Lapin ELY-keskuksen myöntämän Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston tuella. Keruutyötä ja aineiston työstämistä jatkettiin Lapin ELY-keskuksen ja Lapin aluehallintoviraston myöntämällä kirjastojen kehittämishankkeisiin tarkoitettuilla hankeavustuksilla vuosina 2013 - 2015.

Arkiston tuottamiseen on uhrattu tuhansia työtunteja. Ilman inarilaisten ihmisten mukaantuloa arkistoa ei olisi syntynyt. Ihmiset rohkaistuivat muistelemiseen kyläilloissa ja erilaisissa yleisötapauksissa. Myös mediassa julkaistut kirjoitukset ja Lapin Radion perjantainen tarinatuokio Inarin tarinoita on poikunut yhteydenottoja ja palautetta ihmisiltä. Välillä on vuodatettu hikeä, kyyneleitä, naurua, onnistumisen tunnetta, epätoivoa, viivästyneitä aikatauluja, diplomatiaa, tekijän oikeuksia, kannustusta, ylpeyttä ja mielihyvää. Riihikuivaa rahaa on palanut 125 000 €, josta suurin osa on julkista, mutta jonkin verran myös yksityistä rahaa sekä talkootyötä. Hankkeen aikana järjestettiin kylä- ja tarinailtoja, luentotilaisuuksia, markkinointia ja huipentumana kesällä 2015 äänitearkisto www.tarinoideninari.fi oli vihdoinkin avattavissa yleisön kuunneltavaksi.

Haastatteluja, kyläiltoja ja digitointia

Kenttätyöntekijänä koko hankkeen ajan on toiminut matkailutuottaja Merja Vaattovaara. Hankkeen alussa keskityttiin 1970- ja 1980-luvuilla tehtyjen haastatteluäänitteiden digitoimiseen, leikkaamiseen ja tallentamiseen uuteen formaattiin. Uusia haastatteluja tehtiin Inarin paikallishistorian asiantuntijoiden Irja Jefremoffin ja Jaakko Peltomaan ohjelmarungon pohjalta. Äänitearkiston pääteemoja ovat inarilaisiin elinkeinoihin, tiestön rakentamiseen, savotoihin, kalastukseen sekä matkailun historiaan liittyvät aiheet. Myös sotahistoriaan, evakko aikaan ja jälleenrakentamiseen liittyvä tietämys sekä muistiin jääneiden persoonien sat-

tumukset haluttiin saada talteen. Kyläillat olivat mainioita yhteishengen kohottajia ja niissä saimme selville paitsi tarinankertojia myös kylästä löytyviä matkailu- ja retkeilykohteita.

Monikäyttöinen perinnearkisto

Inarilaisten kiinnostus omaan kylään, sen historiaan ja tapahtumiin sekä oman tarinansa kertomiseen on herätetty. Perimätieto, sukujen historia, menneisyys ja tausta koetaan tärkeiksi. Tarinoiden Inari kannustaa tutkimaan omaa menneisyyttä ja Inarin historiaa laajemminkin. Omaleimaisen, paikallisiin tarinoihin perustuvan kotiseutukokoelman tuottaminen tietoverkkojen kautta käytettäväksi palvelee paitsi kotikunnassa asuvia myös sieltä muuttaneita asukkaita omien juurien etsinnässä.

Tarinaperinnettä voidaan tuotteistaa moneen käyttöön. Aineistoa voidaan käyttää matkailuopetuksessa opas- ja perinnekoulutuksessa, kuntaesittelyssä, kyläilloissa ja erilaisissa tapahtumissa. Matkailutoimijat, oppilaitokset ja teatteriryhmät voivat ammentaa niistä ideoita omaan toimintaansa. Hankkeen yhtenä tavoitteena oli edistää kylämatkailua. Alueen vuosisatojen historia antaa hyvät lähtökohdat kulttuurimatkailun kehittämistä ajatellen. Yksi retkeilykohde on saatu jo rakennettua Jänkkävaaraan. Hopeakätkön löytöpaikka Nanguniemessä ja vanhat sudenkuopat Nellimissä ovat herättäneet kiinnostusta matkailukohteina. Kootusta aineistosta voidaan järjestää myös erilaisia näyttelyjä. Yksi kiinnostavimmista on ollut Erkki Liljan Ruijan polkuun liittyvistä vanhoista kulkureiteistä kertova näyttely.

Haastattelujen lisäksi olemme saaneet yksityisiltä henkilöiltä myös kuvatalenteita 1950- ja 1960-luvuilta. Joidenkin äänitteiden yhteyteen olemme liittäneet tietoa kirjallisuudesta, josta voi ammentaa lisätietoutta aiheesta. Äänitteiden kuvailu on vaativaa työtä. Kootusta aineistosta on julkaistu n. 10 % eli 300 ääninäytettä. Työtä riittää siis pitkälle tulevaisuuteen, ennen kuin kaikki 3000 äänitettä ovat valmiina julkaistavaksi. Koska kirjasto tuottaa äänitearkiston sen kehittäminen ja säilyminen on taattu myös jatkossa. Äänitearkisto löytyy osoitteesta www.tarinoideninari.fi ja Finna.fi -hakupalvelusta, joka tuo Suomen museoiden, kirjastojen ja arkistojen aineistot kaikkien saataville.

Hankkeella on merkitystä paitsi paikallisesti myös valtakunnallisesti, sillä tarinaperinnettä sisältäviin äänitteisiin keskittyvää sähköistä kotiseutukokoelmaa, joka on vapaasti kuunneltavissa missä tahansa päin maailmaa, ei ole aiemmin julkaistu. Tasavallan presidentin puoliso, rouva Jenni Haukio ilmaisi perinnearkiston merkityksen seuraavasti:

”Elämme ajassa, jossa aineellisen ja aineettoman kulttuurin kiertokulku on yhä nopeavauhtisempaa ja pirstaloituneempaa. Maailman muuttuessa yhä kaoottisemmaksi viriää ihmisissä kaipaus johonkin pysyvään ja yhteisesti jaettuun, paikalliseen ja läheltä löytyvään.

Tarinoiden Inari - ainutlaatuinen perinnearkisto tarjoaa kiinnittymispintoja paikallishistorian sekä henkilökohtaisiin että kollektiivisiin tapahtumiin ja tarinoihin. Se opettaa meille asioita menneisyydestä, mutta välittää myös sellaisia tietoja ja tulkintoja, joiden varassa voimme ymmärtää uutta omastakin ajastamme. Todella syvälliseksi itseymmärrys kehittyy vasta, kun yksilöt ja yhteisöt tiedostavat, mitä on ollut ja tapahtunut heitä ennen. Tarinoiden Inari toimii sekä perinnearkistona että eräänlaisena identiteettien läpivalaisijana.”

Eija Leivo
kirjastotoimenjohtaja
Inarin kunnankirjasto